

Prvi se giblje nekako bolj v recitativu, drugi je izrazit „cantabile“. Zlasti pri zadnjem je imel gospod Cammarota priliko, razvijati svoj krasni organ. Tudi topot nas je jako zadovoljil.

Izreden užitek — mislim, da za vsakogar, ki je prisostvoval koncertu — so bile hrvatske narodne pesmi, ki jih je proizvajal mešani zbor „Kola“ a capella. Slovenci imamo mnogo zelo lepih narodnih pesmi, oziroma napevov, ki nas ganejo, nas pošteno razvesele, naš navdušijo. A nič manj lepe, nič manj globoke niso hrvaške. Sedem so nam jih zapeli ljubi hrvaški gostje. Prva je žal nekoliko šepala, vse ostale pa so šle izborno. Tri je moral zbor na splošno željo občinstva ponavljati. Pesmi so prihajale pevcem in pevkam od srca, in zato so našle pot tudi v naša srca. Kdor se ni v resnici naslajal ob tem petju, ob teh divnih spevih, kdor se ni čutil veselega in srečnega, ko je slišal te prekrasno harmonizirane hrvatske narodne pesmi, bo pač težko še kdaj imel kako veselo uro. — Šest izmed teh pesmi je umetno harmoniziral gospod zborovodja „Kola“, Anton Andel, pesem „Oj Korano“ pa na preprost način Iv. pl. Zajc. — Glede harmoniziranja narodnih pesmi niso vsi enakega mnenja; eni bi imeli radi prav lahko in primitivno harmonizacijo, drugi bolj umetno. Kateri od teh imajo prav? Oboji, če stvar pametno opredelimo. Za navadne, malo šolane pevske zборе, zlasti pa za domače zabave je gotovo primernejša narodna pesem v preprosti obliki, v lahki harmonizaciji; a za koncertne prireditve je pa popolnoma umestno, če prirejamo narodne pesmi v umetni, četudi nekoliko težji, a pravzato tem lepši in mikavnejši harmonizaciji. Sicer pa v slučajih, ko kak glasbenik na izredno umeten način priredi za več glasov kako narodno pesem, ne moremo več toliko govoriti o harmonizaciji, ampak imamo v takih slučajih pred seboj uvaževanja vredno skladbo, temeljujočo na narodnih motivih. In tako harmoniziranje,

oziroma skladanje, ni nikakor graje vredno, pač pa je le želeti, da bi se naši skladatelji pri komponiranju sploh bolj odločno in načelno postavili na domača narodna tla in da bi še pogostneje nego do sedaj uporabljali v svojih skladbah narodne motive.

Novakov moški zbor „Bi mirna noč“ ni morda toliko učinkoval na poslušalce, kakor bi bil sicer, če ne bi bil nastopil neposredno za triumfi, ki so jih slavile narodne pesmi. A izvajal se je prav dobro; tudi solist-baritonist je s svojim mehkim glasom nekoliko k temu pripomogel. Sedma točka sporeda je bila Hatzejeva balada za mešani zbor in tenor-solo s spremljanjem orkestra „Noč na Uni“. Skozinskozi moderna skladba, moderna zlasti z ozirom na razkošne harmonije, ki jih rabi skladatelj, kakor tudi z ozirom na drzne modulacije in enharmonične menjave. Instrumentacija je skrbno premišljena in jako značilna ter natančno ilustrira sliko, ki jo je zrl v duhu pesnik Hugo Badalič. Hatzeju se pozna, da je študiral v Italiji, pa tudi velikih nemških in slovanskih (čeških) skladateljev vpliv ni šel brez sledu mimo njega. Brezdvomno je resnica, kar je rekel o njem Mascagni: „Velik talent je.“ — Proizvajanje balade je bilo vzorno. Zelo lepo in hvaležno vlogo za tenor-solo je imel gospod Cammarota in je v njej naravnost briljiral. Končal se je spored z Zajčevovo glasbeno sliko za moški zbor in orkester „More“. Efekt, ki ga je napravila ta mogočna skladba, je bil velikanski. — Hrvatskemu pevskemu društvu „Kolo“ in njegovemu zborovodju, gospodu Andelu, moremo le najiskrenejše čestitati na popolnem umetniškem uspehu, ki ga je imel njihov zadnji nastop pri nas. Le tako naprej, dragi bratje Hrvatje! Pa tudi hvala vam za to, kar ste nam pokazali, kar ste nam prinesli, kar ste nam dali. Vaš zgled, vaše delo in vaš napredek v glasbi dvigajo tudi nas Slovence — kvišku.

Stanko Premrl.



## To in ono.

### Halleyev komet.

Majnika meseca bomo videli — kakor nam zvezdoznanci napovedujejo — svetlo zvezdo-repatico, ki se bo približevala naši zemlji, in ko se srečamo, pojde naša zemlja skozi njen rep. Bilo srečno!

Ta zvezda-repatica nosi ime angleškega zvezdoznanca Halleya, ker je napovedal njen приход. Halley je namreč spoznal, da slede tudi kometi, kakor druge zvezde, Newtonovemu zakonu o privlačnosti nebnih teles. Spoznal je, da je tisti komet, ki je l. 1682. šel skozi veliki voz, imel podobno pot kakor komet iz l. 1531. in 1607. Ko je izračunal tudi pot teh kometov, mu je bilo jasno, da so bili to trije pojavi iste zvezde, ki se vsakih 76 let vrne v bližino zemlje. Zato se je osmelil Halley, da je napovedal leta 1705., da se bo ta komet prikazal leta 1758. Ker je pa pomislil, da sam ne bo doživel tega leta, je zapisal za potomce: „Kadar se po moji napovedi okoli leta 1758. zopet prikaže komet, naj pravični potomci nikar ne pozabijo, da ga je prvi odkril

angleški zvezdoznaneec.“ Ko se je na sveti večer leta 1758. res prikazala zvezda-repatica, so ji naredili ime Halleyevega kometa.

Tir tega kometa je za 17 stopinj nagnjen proti zemskemu tiru. Največja njegova razdalja od solca je še večja kakor Neptunova. Izračunali so natančno, da se ne povrne vsakih 76 let enako, ampak da je bil najdaljši čas njegovega kroženja 79,2 let. Zadnjič so ga videli leta 1835., in tedaj se je pokazal v taki podobi, kakor jo kaže naša slika (str. 23). Njegov povratek se zgodi v najkrajšem njegovem krožnem času 74,5 let. Ta razlika v času pride od tega, ker sreča komet na svoji dolgi poti različna druga nebna telesa, ki ga privlačujejo in mu motijo tir.

Ali bo pa res točno prišel letos in se ne bo zamudil? Brez skrbi. Angleža Crommelin in Corwell sta točno izračunala, da se moramo z njim srečati dne 10. maja, in da je račun pravilen, se je dognalo na sledeči način: Profesor Wolf v Heidelbergu je fotografiral nebo in je na fotografiji — za prosto oko seveda nevidno — našel komet točno tam,

koder mora biti po računu. Čim bliže prihaja, tem vidnejši bo, in kmalu ga bomo zagledali.

Ali pa ne bo nevarno, če trčimo? Ako bi zadeli ob jedno kometu, bi bilo res zlo, a mi bomo švignili le skozi njegov mnogo milijonov milj dolgi rep. Ta je tako silno redek, da ga bo celo zrak, ki obdaja našo zemljo, preletel, kakor bi vrgel kamen skozi meglo. Ta zvezda-repatca se je morala prikazati tudi ob času Kristovega rojstva; mogoče so jo videli modri iz jutrove dežele. Halley je umrl l. 1742. in je bil izračunal tek 24 različnih kometov.

**Grof Jan Harrach.** Na Dunaju je umrl v svoji palači, ki hrani tudi znamenito umetniško zbirko, grof Jan Harrach, znamenit češki rodoljub in prijatelj Slovencev. Rojen l. 1828. je podedoval velika posestva na Češkem. L. 1873. je bil izvoljen v državni zbor kot pristaš staročeške stranke. Bil je jako plemenit mož krščanskega mišljenja, ki je mnogo koristil Slovanom, zlasti Čehom na Dunaju. Želel je narodnega miru in enakopravnosti Slovanov. Ko je vsled neugodnih političnih razmer po zmagi mladočeške stranke odložil državnozbornski mandat, ga je pozval vladar v gosposko zbornico. Literarno in umetniško gibanje v Čehih je krepko podpiral in zato ni štedil denarja. Še zadnje dni svojega življenja je z velikim darom omogočil, da so Čehi na Dunaju dobili svojo katoliško cerkev. Slovincem in Hrvatom je bil vedno dober prijatelj. Ko je Ljubljano zadel strašni potres, je vodil pomožno akcijo na Dunaju; tudi se je postavil na čelo družbi, ki si je stavila namen, v Dalmaciji graditi hotele, da se povzdigne tam tujski promet. Bil je častni član mnogih slovanskih društev, tudi „Slovenske Matice“ in častni občan ljubljanski. Naj v miru počiva blagi pokojnik! Njegovo truplo so z Dunaja prepeljali na Češko.

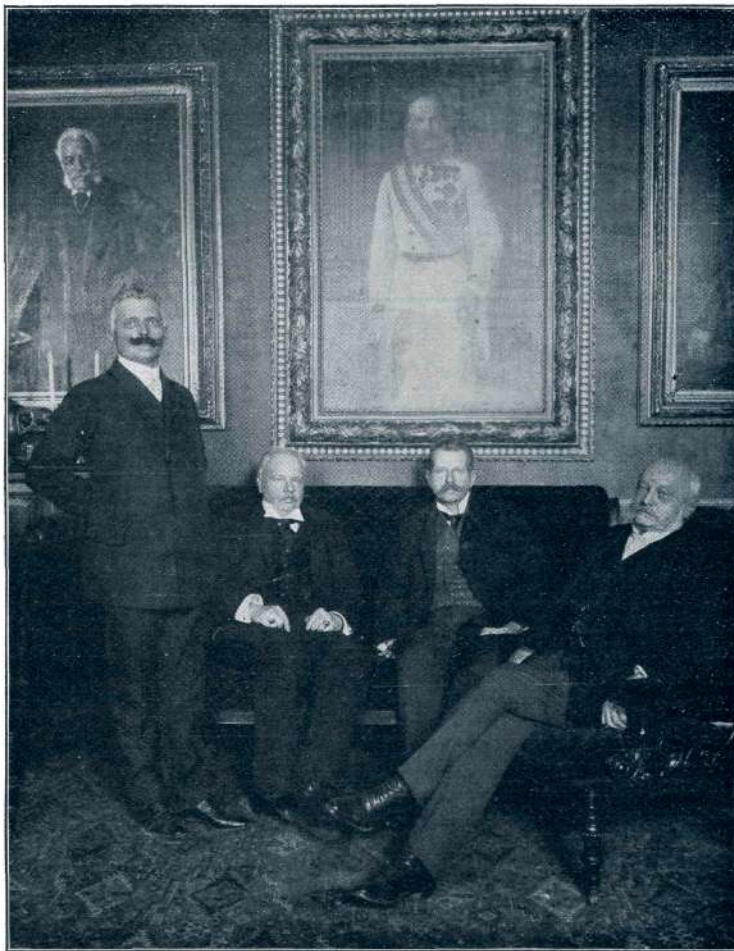
**Cesare Lombroso.** V Turinu je umrl profesor Cesare Lombroso, znan po svoji kriminalistični antropologiji. Lombroso je popoln materialist in je darvinistična načela hotel uporabiti dosledno tudi na etiko in pravo. Kot materialist je učil, da je tudi človek kot naravno bitje odvisen samo od materije, in je zahteval, da se mora tudi pravna znanost tega načela držati. Krepost in zločin po njegovem nauku nimata svojega vzroka v svobodni volji, ampak v telesnem organizmu. Zločinec torej ni kriv svojega zločina, kakor tudi pošten človek nima nobene zasluge, ker sta krepost ali zločin obema „prirojena“. Tako si je sestavil tip „rojenega zločinca“, ki nima nobene moralne krivde, ampak dela zlo le mehanično, ker mu je to „prirojeno“. Jasno je, da je potem tudi vsaka kazen izključena, če je zločinec delal po nepremagljivem prirojenem nagonu. Lombrosa so materialisti slavili kot največjega kriminalista, tudi na prakso sodišč je ta nauk precej vplival, a ker je v bistvu napačen, ni mogel nikoli prav prodreti in sedaj ga veljavni strokovnjaki že zelo opuščajo. Kakor pri tolikih modernih naukih, se je pokazalo tudi pri Lombrosovi teoriji, da ima pač nekaj mallega resnice, a da v svoji splošnosti ne velja.

05860

## Slovensko gledišče.

Slovenskemu gledišču se je odprlo letos veliko bolj široko polje, ker se je po zaslugi deželnega odbora omejilo število nemških predstav. Obisk je splošno pod srednjo mero, celo priznana svetovna dela, ki se prvič uprizore v našem gledišču, so slabo obiskana.

Goji se predvsem opereta, ki še kolikor toliko vleče. Omeniti je ljubko opereto „Logarjeva Krista“, kjer je gdč. Haderbolčeva dobro igrala vlogo sveže, energične



### PREDSEDSTVO AVSTRIJSKE DRŽAVNE ZBORNICE

Po vrsti: Podpredsednik Jože Pogačnik (Slovenec), predsednik dr. Rob. Pattai (kršč. socialc), podpredsednika vitez Starzynski (Poljak) in dr. Steinwender (nemški agrarec). Socialni demokrat dr. Pernerstorfer manjka na sliki

logarjeve hčere. Nedavno se je uprizorila slovenska operna noviteta „Lepa Vida“, uglasbil znani slovenski glasbenik Risto Savin, artiljerijski major J. Širca, ki je imela popoln uspeh.

Drama se goji manj, kot bi bilo želeli. Drama pri nas ne „vleče“. Celó ko se je uprizorila premiera slovenskega pisatelja Etbina Kristana, je bilo gledišče na polovico prazno. Slovensko občinstvo si daje s tem slabo izpričevalo, ako ga vleče v gledišče samo še tuja opereta, a se ne more zanimati za proizvode domače umetnosti. Kristanov „Kato Vrankovič“ ni brez napak, vendar nam je simpatičen. Začetkoma se razvija dobro, slednjič pa opeša. Pesem se izgubi nekje